Sofie Rose

Manlighet, skuldkänslor och medborgarskap. Hur män i värnpliktig ålder förhåller sig till att lämna Ukraina

Vad är skälen till att så många ukrainska män till varje pris försöker undvika att bli mobiliserade till fronten? Denna studie som Sofie Rose presenterade i den ukrainska nättidskriften *Spilne/Commons* i juli 2026 är viktig för att förstå rötterna till ett av Ukrainas absolut främsta problem i kriget.[1]

I början av april 2025 körde Orest mot Ukrainas västra gräns i en gammal, sliten bil. I månader hade han kämpat med ett inre dilemma om huruvida han skulle stanna kvar i Ukraina eller om det var dags att lämna landet. Det slutgiltiga beslutet kom en dag när han kom hem från jobbet och fann att rekryterare från TCK [Ukrainas militära rekryteringsorgan] väntade utanför hans bostadshus: ”Jag såg dem i speglingen av min bil. Och det var då jag bestämde mig för att jag måste ge mig av nu, innan det var för sent och jag skulle bli gripen och skickad till fronten.” Efter att ha packat en väska med sina tillhörigheter gav han sig iväg från södra Ukraina och lyckades smita förbi vägspärren på huvudvägen genom att gömma sin bil mellan två lastbilar. På kvällen hade han nått ett skogsområde där han parkerade bilen och påbörjade en färd som påminde om en militärövning.

Oförberedd på de sjunkande temperaturerna började han springa genom skogen mot gränsen till Transnistrien, klädd endast i ett par tunna sneakers. När han hade sprungit i ungefär sex timmar hörde han röster i fjärran och insåg att gränsvakterna närmade sig. Gömd i ett dike beskrev han hur det hade börjat snöa och vattnet i hans flaska hade frusit: ”När jag låg där kämpade jag inombords med frågan om när det var rätt tidpunkt att resa mig upp och springa. Jag var så nära gränsen nu – tänk om jag skulle bli påkommen här! Då reste jag mig bara och sprang.” Han sprintade den sista sträckan och klättrade över ett taggtrådsstängsel innan han nådde en brett dike som de ukrainska gränsvakterna grävt för att hindra män från att göra just det som Orest höll på med. Genom att använda grenar som en improviserad stege lyckades han till slut ta sig över diket. Vid det laget hade frosten fått hans våta jacka att stelna, och han hade ingen känsel kvar i fötterna. Ändå, som han senare berättade för mig, var det han kände starkast i det ögonblicket varken kyla eller rädsla, utan lättnad: ”När jag kom till andra sidan av diket insåg jag att jag hade klarat det. Nu var jag fri.”

Jag träffade Orest i Chișinău morgonen efter att han hade passerat gränsen och flytt till Moldavien. Han tillhör det växande antalet män som aktivt försöker undvika militärtjänstgöring, varav många har flytt utomlands. Sedan 2023 har jag intervjuat ukrainska män i stridsduglig ålder som flydde från Ukraina efter Rysslands fullskaliga invasion, för att undersöka deras motiv, erfarenheter och sociala ställning efter flykten. I västerländska medier och politiska debatter antas dessa män ofta drivas av pacifism, krigströtthet eller politisk opposition. Men de berättelser jag stött på i min forskning tyder på något betydligt mindre entydigt.

För många kom beslutet att fly ur en blandning av sårbarhet och handlingskraft och formades av flera olika känslor och erfarenheter, däribland rädsla, känsla av orättvisa, omsorgsansvar, moraliska överväganden och personliga omständigheter. Eftersom mäns liv och sociala roller i allt högre grad har kommit att definieras av militärt deltagande efter Rysslands fullskaliga

---

[1] Sofie Rose är en ukrainsk statsvetare som doktorerat i Internationell politik Danmark. Efter sin doktorexamen har hon till stor del ägnat sig åt frågor som gäller Ukraina. För denna forskning fått stöd av Independent Research Fund Denmark

invasion, måste de som lämnar landet navigera mellan omtvistade manliga identiteter som formats av de könsbestämda förväntningar och de medborgerliga skyldigheter som är förknippade med manligt medborgarskap under krig. I denna artikel undersöker jag hur män som flydde utomlands uppfattar sitt beslut, och undersöker hur de samtidigt motsätter sig eller kompromissar med de könsbestämda normer som karaktäriserar de moraliska förväntningarna kring mäns roll i krigstid.

Forskning om undvikande av militärtjänstgöring under krig – ett feministiskt perspektiv

År 2026 har mer än en miljon män flytt Ukraina, och undvikande av militärtjänstgöring har blivit ett växande problem som förvandlar mobiliseringsprocessen till en omstridd och känslig samhällsfråga i det ukrainska samhället. Enligt försvarsministeriet är uppskattningsvis 200.000 soldater registrerade som AWOL (frånvarande utan officiellt tillstånd), medan mer än två miljoner är efterlysta för undvikande av militärtjänstgöring. Trots dessa siffror står majoriteten av ukrainarna enligt officiella undersökningar fortfarande bakom självförsvarsinsatsen. I mars 2026 uppgav 54 procent av de tillfrågade i en KIIS-undersökning att de var beredda att uthärda kriget så länge som det behövdes, och även om detta innebär en nedgång jämfört med tidigare undersökningar är siffran fortfarande hög för en nation som upplevt mer än fyra år av fullskaligt krig. På många sätt symboliserar därför mobiliseringskrisen en av de mest djupgående paradoxerna som Ukraina står inför i sin existentiella kamp mot Rysslands oprovocerade aggression: för att upprätthålla nationens frihet krävs det att vissa medborgare ger upp sin individuella frihet och eventuellt sitt liv.

Min forskning närmar sig detta dilemma genom de upplevda erfarenheterna bland de män som valde att inte fullgöra denna förväntade plikt och istället flydde från kriget. Att grunda den epistemiska grunden i dessa mäns perspektiv återspeglar ett feministiskt ståndpunktsperspektiv, som tar allvarligt på vanliga människors vardagliga krigsupplevelser och hur dessa upplevelser tenderar att formas av könsnormer och förväntningar. Att lyssna på de män som flydde utomlands utan att automatiskt reducera dem till påklistrade etiketter som fegisar, brottslingar eller offer möjliggör en mer nyanserad förståelse av de sociala konsekvenserna av Rysslands krig för olika grupper av ukrainare. Ett intersektionellt feministiskt perspektiv är särskilt användbart i detta avseende, eftersom det riktar uppmärksamheten inte bara mot de könsbestämda realiteterna i militärtjänsten, utan också mot de klassrelaterade dimensionerna av hur mobiliseringen upplevs och beskrivs av de män som gör motstånd mot den. Många av mina intervjupersoner beskrev mobiliseringen som orättvist fördelad utifrån klass, geografi och sociala kontakter, där fattigare och mindre privilegierade män upplevde att de i oproportionerligt hög grad utsattes för tvångsmobilisering och högriskplaceringar inom infanteriet.

Samtidigt har Ukrainas mobiliseringsinsatser i hög grad blivit ett vapen i Rysslands desinformationskampanjer, där berättelser om tvångsrekrytering och klassbaserad värnplikt strategiskt utnyttjas, överdrivs och fabriceras för att skapa polarisering och undergräva förtroendet för den ukrainska staten och militären. Ett meningsfullt svar på sådan propaganda kan dock inte enbart bestå i att tysta kritiska eller obekväma perspektiv, eftersom detta riskerar att förstärka uppfattningarna om bristande öppenhet och orättvisa inom mobiliseringssystemet. Istället kan ärliga diskussioner om mobiliseringen och de erfarenheter som de som undviker militärtjänstgöring har bidra till att lägga grunden för enhet och ömsesidig förståelse bland ukrainare som har upplevt olika former av lidande och uppoffringar till följd av Rysslands krig.

Moralisk ambivalens, klassbaserad ojämlikhet och protestmaskulinitet

Under de senaste åren har jag bedrivit fältarbete över hela Europa och längs Ukrainas gränsregioner, särskilt i Moldavien, där jag talade med totalt 60 ukrainska män som flytt utom-

lands. De män jag intervjuade kom från skilda socioekonomiska bakgrunder, geografiska områden och personliga omständigheter. Majoriteten tillhör mobiliseringsåldern (25–60 år), och medan ett fåtal hade lagliga uppskov hade de flesta inte det, och hade därför tagit sig över gränsen på olagliga och ibland farliga sätt. Även om var och en av deras berättelser speglar unika omständigheter och personligheter, återspeglar de flesta en komplex kombination av moralisk tvetydighet och en känsla av orättvisa, där rädslan för att mobiliseras och dödas i strid framstår som den mest framträdande faktorn bakom deras beslut att lämna landet.

En genomgång av männens berättelser om motiven till flykten avslöjade också flera skillnader mellan dem som lämnade landet tidigt under fullskaliga kriget och dem som stannade kvar i Ukraina i flera år, innan de slutligen beslutade sig för att lämna landet. För män som flydde i krigets tidiga skede (2022–2023) åtföljdes beslutet ofta av en betydande moralisk och känslomässig ambivalens. Bland dessa deltagare hade flera inte helt uteslutit att återvända för att ansluta sig till de väpnade styrkorna vid någon tidpunkt. Kort efter att han lämnade landet 2022 övervägde till exempel Vitaliy att återvända för att försvara sin hemstad i östra Ukraina när Ryssland avancerade. Hans mamma övertalade honom dock att inte göra det: ”Jag funderade lite på att åka tillbaka och slåss, men när jag pratade med min mamma sa hon: ’Okej, om du dör är det din egen sak. Men om du skadas kommer staten inte att hjälpa dig. Vi som föräldrar kommer att behöva ta hand om dig.’ (…) Det är alltså därför jag fortfarande är här.” Artems berättelse speglar en liknande oro kring beslutet att fly, även om hans inre kamp tog en mer praktisk form, eftersom han övervägde att skaffa sig färdigheter utomlands som senare skulle kunna bidra till krigsansträngningarna, såsom att bygga drönare.

> ”Min nuvarande ursäkt [för att vara utomlands] är att jag lär mig FPV-teknik och försöker bygga drönare. Jag försöker lära mig att flyga dem. Så om jag någon gång blir desperat och återvänder, kommer jag åtminstone inte att hamna, du vet, i skyttegravarna eller i infanteriet. Jag skulle vara drönarpilot eller något liknande… Jag skulle vara till nytta på något sätt. Inte bara kanonmat. (…) Jag har inte kommit till ro med det här beslutet [att fly]. Det finns arbete som måste göras [i Ukraina].”

Artems berättelse illustrerar inte bara hur flykten sällan upplevdes som ett slutgiltigt beslut i krigets inledning, utan också hur den ofta innebar en återkommande moralisk självgranskning av huruvida de angivna skälen för att stanna utomlands utgjorde en äkta motivering eller var en form av självbedrägeri.

Däremot uttryckte män som lämnade landet senare under kriget mindre moralisk tveksamhet kring sitt beslut att fly. Ett gemensamt drag hos denna grupp i min studie var att de övervägande kom från arbetarklassbakgrund och hade tagit sig över gränsen till Moldavien till fots via informella vägar, i likhet med Orest. Många beskrev hur mobiliseringsrutinerna i slutändan hade gjort det omöjligt att upprätthålla ett civilt liv och en anställning i den formella ekonomin. Deras berättelser präglades därför starkt av uppfattningar om orättvisa inom mobiliseringsprocessen och av erfarenheter av att män från lägre socioekonomiska bakgrunder och landsbygden i oproportionerligt hög grad utsattes för tvångsinkallelse, eftersom de saknade de ekonomiska resurser eller sociala kontakter som krävdes för att genom korruption skaffa sig en bilyi kvitok (”vit biljett”). Yurii, en man ur arbetarklassen från södra Ukraina som lämnade landet 2025, beskrev en känsla av maktlöshet inför mobiliseringssystemet när han försökte få ett lagligt uppskov på grund av ett medicinskt tillstånd, eftersom han hade begränsade ekonomiska medel och inga inflytelserika kontakter:

> ”Jag älskar mitt land… Men varje dag ser vi detta, att män grips på gatan. Jag har sett det själv! Dessa små bussar kör bara runt bostadshuset och sedan, när en man kommer ut, tar de honom (…). Det hör inte hemma i en demokrati. Man förstår inte hur man ska få uppskov och vad som räknas. Lagen ändras varje dag. En dag är man laglig, nästa dag är man inte det [och kan bli mobiliserad].

> En vanlig kille som jag kan inte göra någonting. Det finns bara ett dokument som verkligen räknas – det är dollar.”

Även om jag inte kan verifiera om Yurii faktiskt hade ett medicinskt tillstånd som skulle ha berättigat honom till undantag från militärtjänst, ligger den analytiska betydelsen i hur denna upplevelse formade uppfattningarna om orättvisa. När intervjuerna fortsatte blev det tydligt att dessa upplevelser inte bara bidrog till beslutet att lämna Ukraina, utan också till en minskad känsla av skuld kring det beslutet. Som exemplifieras i Yuriis berättelse var busyfikatsiia (bussning) ett återkommande tema och hade stor inverkan på motivationen att lämna landet. Många män beskrev att de innan de lämnade landet befann sig i ett tillstånd av ständig ångest när de befann sig på offentliga platser, gömde sig inomhus under långa perioder, förlorade sina anställningar och blev alltmer oförmögna att fullgöra sina roller i det civila livet på grund av mobiliseringen. Denna erfarenhet hade också en klass- och landsbygdsdimension, eftersom män ur arbetarklassen från mindre städer eller byar tenderade att känna sig mer utsatta för busyfikatsiia. De med manuella arbeten måste vanligtvis vara fysiskt närvarande på sina arbetsplatser och riskerade därför att bli mobiliserade under arbetspendlingen. Denna risk förvärrades av att mansdominerade arbetsplatser fungerar som viktiga kontaktpunkter för rekryteringsansvariga, och många rapporterade att de stötte på rekryterare utanför sin arbetsplats. Yaroslav beskrev det så här: ”Man hör oftast att de där skåpbilarna dyker upp i byar där folk är mindre utbildade eller har mindre pengar. Det är ett tecken, ett väldigt tydligt tecken.” På samma sätt konstaterade Artemiy, en man från en liten by: ”De tömde byarna på män först, det är därför vissa kallar det de fattigas krig.”

Det finns inga systematiska uppgifter om den socioekonomiska sammansättningen hos de mobiliserade eller inom de väpnade styrkorna i allmänhet, men vissa analyser av antalet döda i strid har pekat på högre dödlighet bland män från landsbygden och fattigare samhällen, vilket ger dessa uppfattningar en viss empirisk tyngd. Syftet här är dock inte i sig att verifiera männens berättelser, utan att förstå hur just dessa uppfattningar formar värnpliktsskyldiga mäns upplevelser och liv under kriget. För dem var busyfikatsiia inte bara ett vardagligt besvär, utan ett grundläggande brott i deras förhållande till det offentliga rummet och, i en mer politisk bemärkelse, i förhållandet mellan medborgare och stat. Många upplevde busyfikatsiia som ett tecken på att staten helt hade överskridit sitt mandat. Denna kombination av upplevd klassorättvisa och institutionell illegitimitet gav upphov till vad som kan förstås som en form av ”protestmaskulinitet” bland vissa av männen. Protestmaskulinitet, som ofta teoretiseras i relation till män ur arbetarklassen och ekonomiskt marginaliserade män i fredstid, beskriver en form av maskulin identitet som formas i opposition mot institutioner som upplevs som fientliga eller illegitima. I detta sammanhang blir trotset i sig ett sätt att hävda värdighet och maskulinitet.

Bland männen i denna studie verkade en jämförbar dynamik vara i spel, där vägran att strida inte nödvändigtvis beskrevs som feghet eller illojalitet, utan som ett legitimt undandragande från skyldigheten gentemot en stat som, enligt deras uppfattning, hade förlorat sin rätt att kräva deras lydnad på grund av sitt orättvisa genomförande av mobiliseringen. Detta eliminerade dock inte helt känslor av skuld. I stället riktades den uttryckta skuldkänslan sällan mot staten eller en känsla av konstitutionell plikt, utan snarare mot andra ”vanliga” ukrainare som kämpade för sitt lands överlevnad. Många beskrev hur de skänkte pengar till plutoner eller soldater som de kände personligen, en praxis som grundades både i empati och en önskan att bidra till segern. Viktor förklarade till exempel: ”Jag skänker pengar för att jag bryr mig om människor. Om soldaterna. Jag befinner mig i den lyckliga situationen att inte befinna mig vid frontlinjen – alla har inte den turen. Jag bryr mig om dem och vill hjälpa dem att få lite mer trygghet i sina liv.” För många av de män jag intervjuade innebar beslutet att fly därför mindre ett avståndstagande från det ukrainska samhället och krigsansträngningarna än ett motstånd

mot ett mobiliseringssystem som upplevdes som orättvist, i kombination med en grundläggande rädsla för döden.

Omsorgsansvar och motstridiga normer för manlighet

Även om kvinnor i Ukraina fortfarande bär en oproportionerligt stor börda av obetalt omsorgsarbete hade förändringarna i familjelivet före kriget ändå börjat omforma den manliga rollen inom hushållet. Före den fullskaliga invasionen tog många pappor i allt högre grad en mer aktiv roll i barnomsorgen och det dagliga familjelivet, och undersökningsdata från 2023 tyder på att mer engagerade former av faderskap har bestått under hela kriget, även om kvinnor fortfarande är de primära omsorgsgivarna. Kriget har dock också utsatt denna förhållning för betydande påfrestningar. Den militära maskulinitetens växande betydelse har förstärkt de juridiska och symboliska förväntningarna på att mäns centrala sociala roll ska fullgöras genom militärtjänstgöring snarare än genom omsorg i hemmet.

Detta tryck präglade på ett eller annat sätt upplevelserna hos nästan alla de män jag intervjuade. Flera funderade över hur deras vistelse utomlands ställde dem i konflikt med krigstidens ideal om maskulinitet, där mod och uthållighet värderas särskilt högt. Vitaliy beskrev till exempel detta som en hierarki av maskulinitet formad av berättelser om mod, där mäns värde och maskulina legitimitet mättes utifrån deras upplevda vilja att utsätta sig för fara, även bortom tjänstgöringen vid fronten:

> ”Det finns vissa som till och med ser de män som flydde från Kyiv [till de västra regionerna] som ett slags svek. Vissa män som stannade känner inom sig att ’jag är inte rädd, så jag är mer maskulin än du’ (…) Om man inte står på sig, [då] betraktas man redan som någon som flydde (…) Jag håller inte med. Dessutom, varför ska män känna större skuld för att de flydde?”

Som Vitalijs berättelse också visar motsatte sig många män aktivt idén att mod eller militärt deltagande utgjorde det högsta eller enda legitima uttrycket för manlig prestation i krigstid.

För många, särskilt fäder, kom detta motstånd till uttryck genom omsorgsansvar och en uppfattning att det är viktigare att försörja kärnfamiljen, både känslomässigt och ekonomiskt, än att försvara staten. Denna uppfattning stämmer överens med bredare förändringar i maskuliniteten efter självständigheten, där individuell autonomi, ekonomisk försörjning och rollen som den självständiga familjeförsörjaren i allt högre grad framträdde som centrala maskulina ideal i Ukraina, parallellt med nedgången av den kollektivistiska sovjetiska maskuliniteten. I detta avseende kunde flykten utomlands i sig ses som ett uttryck för en särskild typ av manlighet, präglad av individuellt ansvar och skydd av familjeenheten. I detta sammanhang framträdde aktivt faderskap ofta som en uppskattad manlig roll, särskilt bland yngre män. Oleksandr, en 26-årig man vars första barn föddes strax före den fullskaliga invasionen, beslutade sig 2022 för att fly olagligt med sin familj genom att korsa en avlägsen gränsövergång in i Moldavien innan de fortsatte vidare till EU. Även om han beskrev att han kände sig kluven mellan sin plikt att försvara Ukraina och sina ansvarsområden hemma, fick hans nya roll som far i slutändan företräde:

> ”Som man skulle jag vilja bekämpa ryssarna och så vidare, för att skydda mitt land… Men jag vill skydda min familj ännu hellre och vara med dem. Om något händer mig… (…) Du vet, jag vill att min dotter ska växa upp i en komplett familj. För jag vet att det har stor betydelse, särskilt för flickor, att ha en fadersfigur. Det är viktigt för hennes framtida liv och hennes relation till män.”

Andra deltagare, särskilt män ur arbetarklassen från byar, beskrev att de flydde utomlands för att kunna arbeta och försörja sina fruar och barn som stannat kvar i säkrare områden i Ukraina. Marko, en 43-årig sjöman som flydde till Moldavien 2025, förklarade: ”Min familj stöder att jag är här och inte strider. Jag måste vara fri att försörja min familj och uppfostra mina barn. Men jag kan inte uppfostra dem härifrån, jag kan bara tjäna pengar åt dem. Det var inte så jag föreställde mig min roll.”

Uppvärderingen av faderskapet och familjelivet löste dock inte nödvändigtvis den underliggande spänningen mellan skyddet av familjen å ena sidan och skyddet av nationen å den andra, särskilt i ett sammanhang där den ukrainska nationella identiteten i allt högre grad har knutits till motståndskraft samt den kollektiva förmågan och viljan att motsätta sig Rysslands aggression. Detta har i sin tur förstärkt en form av nationalistisk maskulinitet som har blivit socialt och kulturellt så djupt rotad att den är svår att enkelt välja bort. De män jag intervjuade var mycket medvetna om att deras egna val ständigt mättes mot en dominerande diskurs om motståndskraft, som de som ukrainare – och i synnerhet som män – inte lyckats leva upp till.

För vissa tog sig detta uttryck i en ständig skuldkänsla, präglad av en tyst men ihållande känsla av att män i deras situation betraktades negativt. Kyrylo, en man som tvingats fly två gånger – först från sitt hem i Donetsk 2014 och sedan från Kiev 2022 – beskriver känslor av isolering från det ukrainska samhället efter att han lämnat landet: ”Jag ser vad andra ukrainare skriver om män som jag på sociala medier. Det får mig att känna… Jag vet inte… Jag har kämpat mycket med min psykiska hälsa efter att jag lämnade Ukraina.” På samma sätt förklarade Bohdan, när han reflekterade över sitt beslut att fly, hur det faktum att han bara besvarade mina frågor om detta val omedelbart gav honom en känsla av att han bara hittade på ursäkter: ”Oavsett vad du säger kommer ändå ganska många människor i bakhuvudet att tänka att du försöker ju bara rättfärdiga din närvaro utanför Ukraina. Personligen kan jag säga att jag verkligen känner denna skuld över att jag inte är med min familj och mina andra landsmän i landet.” Flera deltagare talade också om en känsla av att deras identitet som ukrainska män hade blivit villkorad på sätt som den aldrig hade varit före kriget. Vasyl, till exempel, lämnade Ukraina strax innan han fyllde 18 år och, även om han fortfarande var långt ifrån värnpliktig ålder, uttryckte han en upplevelse av att hans medborgarskap inte längre hade samma tyngd eftersom han hade lämnat landet:

”Jag känner att när jag återvänder till Ukraina har jag på sätt och vis ingen rätt att säga vad de ska göra efter att vi har vunnit. Det kommer förstås att ske förändringar i regeringen, ändringar av regler, nya lagar och så vidare. Och för min del har jag en känsla av att jag inte har någon rätt att säga vilka nya lagar vi borde ha, hur regeringen ska väljas och vad som ska göras i landet. Eftersom jag var utomlands (…) Personligen känner jag mig verkligen skyldig över att jag lämnade mitt land under en riktigt svår tid.”

Medan många deltagare uttryckte dessa olika upplevelser av skuldkänslor, var andra, som Orest som jag presenterade i början, mer ovilliga att anamma en stigmatiserande bild av män i hans situation. För honom uppfattades mobiliseringsåtgärderna som ett brott mot ett redan bräckligt socialt kontrakt mellan medborgarna och staten. Att lämna landet sågs därför i stor utsträckning som en legitim reaktion: ”Just nu känner jag ingen skuld, jag räddade bara mig själv.” Dessa olika berättelser pekar på en pågående omstrukturering av det sociala och moraliska livet i krigstidens Ukraina, där konkurrerande förväntningar på manlighet och medborgarskap ständigt omformas i takt med att nya sociala hierarkier växer fram.

Återvända hem?

Det som framträder är varken en entydig berättelse om motstånd eller om underkastelse inför de könsrelaterade förväntningarna som är knutna till mäns roller i krigstid. Även om de män som flydde ofta motsatte sig att låta en militariserad maskulinitet definiera deras samhällsroll, var de flesta långt ifrån fria från den moraliska granskningen och skuldkänslorna som var förknippade med deras utsatta ställning där de uppfattas som smitare eller ovärdiga flyktingar. Denna spänning upplevdes kanske mest intensivt i samband med frågan om återvändande. Medan de flesta män beskrev att de möttes av förståelse och sympati från nära släktingar och vänner, framträdde också en utbredd oro kring den sociala verklighet de skulle återvända till. Ett eventuellt stigmatiserande från andra ukrainare som stannat kvar under kriget togs ofta

upp som en källa till framtida polarisering. Vissa deltagare grubblade över om sådana meningsskiljaktigheter skulle få konkreta konsekvenser för deras framtida liv, medan andra trodde att de kunde påverka deras jobbmöjligheter och sociala relationer i ett bredare perspektiv, eftersom vissa redan hade upplevt förlust av vänskap och intima relationer, vilket de uppfattade som en följd av beslutet att fly.

Utsikterna att i framtiden möta krigsveteraner väckte den mest enhetliga reaktionen bland de män jag talade med. Denna fråga diskuterades med stark empati för veteranerna och den djupa skräck och de uppoffringar som soldaterna upplevt. Denna empati åtföljdes dock av en djup oro för att framtida möten mellan veteraner och män som undvikit värnplikten skulle kunna bli en allvarlig källa till sociala konflikter. Flera fruktade att sådana möten i vissa fall skulle kunna bli våldsamma eller till och med dödliga, underblåsta av det stora antalet skjutvapen som cirkulerar i ett samhälle i krigstid. För många av de män som deltog i denna studie utgjorde kombinationen av denna rädsla och oro för olika former av social utestängning ett verkligt hinder för deras återvändande. För dem innebär att återvända hem att riskera att hamna i en underordnad ställning inom en social ordning som omorganiserats kring uppoffring och lidande, där deras val att fly permanent kan undergräva deras legitimitet som medborgare och män i det ukrainska samhället. I detta avseende har beslutet att fly, oavsett orsakerna, satt igång en process av social och manlig flykt som inte slutar vid gränsen, utan fortsätter att forma dessa mäns liv, identitet och framtid på sätt som förblir djupt osäkra.

Författare: Sofie Rose, *Commons*

Översättning Jan Czajkowski

Tips

På SvtPlay finns just nu en sevärd ukrainsk dokumentärfilm med titeln *En vanlig soldat*.
Se: https://www.svtplay.se/video/eXY5xEm/en-vanlig-soldat